

Hevosponttuuni

1984-2014

Tässä harvinainen kuvasarja hevosponttuunin valmistuksesta. Ponttuuni valmistettiin Sonkajärven Koirakoskella vuonna 1984. Alunperin diafilmille otetut kuvat on digitoitu keväällä 2014. Kuvia on yhteensä toista sataa ja niistä on valittu tähän parhaimmat otokset kuvastamaan perinteisen hevosponttuunin rakennusta. Todennäköisesti tästä maasta ei löydy vastaavaa kuvasarjaa.

Koirakoskella on järjestetty juhannusjuhlia 1970-luvulta lähtien. Vuonna 1984 kyläläiset innostuivat tekemään silloin vielä elossa olevien tukkilaisten Paavo Heikkisen ja Paavo Mähösen opastuksella hevosponttuunin. Tästä tulikin sen kesän juhannusjuhlan vetonaula ja yleisöä ahtautuikin rannalle parisen tuhatta henkeä seuraamaan ponttuunin neitsytmatkaa.

Kuva yllä: Vorokin koekäyttöä. Hevonen täytyi totuttaa ponttuunin yksitoikkoiseen työhön. Huomaa että vorokin tervaus on vielä kesken ja lastut on siivoamatta.

Kuva vasemmalla: Tästä alkaa hevosponttuunin teko. Tukit, joista suurin osa on tuulenkaatoja, on saatu kuljetettua työmaalle.

Taustalla häämöttää iso, pärekattoinen punamullalla maalattu varasto joka on aikoinaan toiminut uittoyhtiön varastona.

Ikävä kyllä tämä varasto paloi maan tasalle joskus 1980-luvun lopussa.

Hevospontuu on lautta jolla hinataan tukkilauttaa. Keulasta vedettiin soutuveeneen avulla tulevaan kulkusuuntaan muutamia satoja metrejä pitkä köysi. Köysi joko kiinnitettiin rannalle tai ankkuroitiin järven pohjaan. Tämän jälkeen hevonen ryhtyi kiertämään lautan keskellä sijaitsevaa vorokkia, jonka ympärille köysi kiertyi ja ponttoo tukkilauttoineen alkoi liikkua kohti määränpäättään. Vetoköyden kiertyttyä kokonaan vorokin ympärille kuljetettiin sen pää seuraavaan määränpäähän.

Ponttuuni on valmistettu kokonaan puusta. Joitakin nauvoja kuitenkin siinä tarvitaan mm. päreiden kiinnitykseen. Tukit sidotaan toisiinsa närelenkeillä, jotka valmistetaan tuoreista näreistä vääntämällä ja samalla kiertämällä niitä puupölkyn ympäri. Näin puun syyt irtoavat toisistaan ja siitä tulee sitkeä ja kestävä sitomisväline

Kuvat alla: Närelenkin vääntämistä. Viimeinen toimenpide on saada näreen pää lenkin sisään ilman että lenkki purkautuu. Joskus tämä ei meinaa onnistua (kuva oikealla).

Valmiita lenkkejä haudutetaan ennen käyttöä vedessä. Kuvassa alhaalla oikealla on puomilla eristetty alue jossa lenkkejä haudotaan. Närelenkkejä on myös käytetty uittopuomien kiinnittämiseen toisiinsa ennen kuin ketjut tulivat käyttöön.

Kuva oikealla: Koirakosken kylätoimikunnan puheenjohtaja Toivo Harmoinen(oikealla) haastattelee Paavo Mähöstä (vasemmalla) ja Paavo Heikkistä jotka ovat vanhoja savotta-konkareita. Näitten miesten opastuksella hevospontuu saatiin rakennettua ja vanhat taidot elvytettiin hetkeksi henkiin nykyisille sukupolville.

Kuvat yllä ja alla: Innostus oli kylällä valtava ja talkoolaisia riitti aina ponttuunitalkoisiin. Näissä kuvissa sidotaan pohjatukit ponttuunin sivulla kulkeviin tukkeihin närenlenkin avulla. Sidos täytyi kiristää ja kiilata lopuksi paikoilleen. Kuvassa alla oikealla kiiloja veistetään. Ponttuunin päällä on jo valmiiksi veisteltyjä kiiloja.

Kuvat oikealla: Kun pölkkyt oli höylätty oikeaoppisesti niin pärenippujen toinen pää kastettiin punamultamaaliin. Ladottaessa seinään tai kattoon punainen pää tulee alaspäin. Taustalla pystytetään mökin runkoa.

Kuva alla: Ponttuuni on kaksiosainen. Pienemmässä ponttuunissa on mökki, jossa säilytetään muonaa ja tavaroita. Mökki vuorattiin tavallisesti päreillä. Tässä katto- ja seinätalkoot kiihkeimmillään.

Hevosponttoonin keskelle tulee **Vorokki**. Vorokin "akseli" tehdään näreenjuurakosta. Kuvassa on menossa tuumaus-
tauko kuinka juurakko saadaan istutettua ponttuuniin.

Kuva alla: Tytöt ovat päässeet siivoamaan ponttuunia. Vorokin "akseli" jököttää jo paikoillaan.

Kuva alla: Tässä mitoitetaan vorokin osia.

Kuva vasemmalla: Vorokin akseli veistettynä oikeisiin mittoihinsa ja itse vorokki kasattuna.

Valmistelut ponttuunien työntämiseksi traktoreilla veteen ovat meneillään.

Kuva oikealla: Ammattimiehet kun on asialla niin kaikki toimii kuten pitääkin!

Kuva oikealla :

Komea on
ponttuuni!
Huomaa aito
keluvene.

Kuva alla: Hevosen
mielestä maailman
tylsin homma!

Kuva alla: Illan hämäryys on jo laskeutunut kun ponttuuni on laskettu vesille.

Tässä perinteistä käsityötaitoa parhaimmillaan! Ponttuuni on ekologinen kun se on valmistettu kokonaan puusta, lukuunottamatta muutamia nauvoja, jotka nekin kyllä ruostuvat!

Kuva alla: Kaikki maatuu aikanaan.

Tässä ponttuuni kuvattuna tarkalleen 30 vuotta valmistumisensa jälkeen. Vieläkö on taitajia jotka osaisivat tehdä hevosponttuunin? Toivottavasti näistä kuvista on apua niille jotka sen joskus tulevaisuudessa Suomen maassa tekevät!

Ponttuuni on hävitetty keväällä 2014 huonokuntoisuutensa vuoksi.

Teksti: Jukka Harmoinen

Kuvat: Toivo Harmoinen. Viimeinen kuva Jukka.

Dioista digitointi: Henna Harmoinen

